Adam Lundgren, Gizem Erdogan

Jan Unestam

Man brukar tala om Alice som en del av en specifikt engelsk tradition och som en representant för en litterär genre – den så kallade nonsenslitteraturen. Men vad är nonsens? Är Alice gammal eller modern? Och hur tar Alice sig fram i en annan epok än den viktorianska?

Björn Sundmark är professor i engelsk litteratur vid Malmö högskola och har ägnat tillräckligt mycket tid åt att studera Alice i underlandet för att kunna ge oss några "snabba" svar:

Herre jävlar! Vad klockan är mycket! Vi kommer för sent till nonsenslitteraturen!

Vad fick dig att undersöka Lewis Carroll och Alice i underlandet i din forskning?

– *Alice i underlandet* är ju en otroligt rik och märklig bok. En tanke jag hade när jag började arbeta med verket var att det var en berättelse som jag inte skulle tröttna på i första taget. Och det gjorde jag inte heller. Men det var inte det originella och unika som jag ville skildra och analysera; det hade många andra gjort före mig. I stället ville jag visa hur väl den fungerade som en enkel saga trots sin komplexitet. Det var alltså kopplingarna till folksagan och det muntliga berättandet som intresserade mig mest, och Lewis Carroll som sagoberättare. På ett mer generellt plan ville jag undersöka hur muntligt sagoberättande förhåller sig till litterärt berättande. Alice i underlandet var perfekt för det, eftersom den först improviserades fram muntligt av Carroll och sen skrevs ner i olika versioner, så att man kan följa skrivprocessen.

Alice brukar ofta nämnas i samband med begreppet nonsens och nonsenslitteratur – vad har hon för föregångare?

– I det folkliga berättandet finns skämtsagor, galna gåtor och absurda ramsor och sånger. En del sådana folkviseinfluenser och gåtor ser vi i berättelserna om Alice – kanske framför allt i den andra boken (Alice i Spegellandet). I den akademiska kulturen i England, som ju Carroll i högsta grad var en del av, fanns också en egen variant av nonsens, där olika akademiska genrer parodierades. Det hade man hållit på med sedan 1600-talet. De formalistiska och pedantiska hårklyverierna och (o)logiska språklekarna i Alice-böckerna påminner mycket om sådant akademiskt nonsens. I Sverige är det väl *Falstaff fakir*, och hans *Envar sin egen professor*, som kommer närmast den här typen av pseudo-vetenskapligt nonsens.

som inte riktigt går ihop. Man kan också säga att nonsens, genom att skapa parallella eller motstridiga betydelser, är ett sätt att fokusera på språket i sig. Språk kan nämligen inte undgå att skapa mening, men när meningen är (mer eller mindre) entydig blir språkfunktionen osynlig. Det Carroll gör är att synliggöra språkfunktionen genom att medvetet skriva fram mång- och mottydighet.

Vad spelar tiden för roll i Alice i Underlandet?

– Alice är i högsta grad ett barn av vår tid. Det kan låta konstigt. Men den tidsuppfattning som Viktorianerna införde lever vi fortfarande i och med. Det är en värld där vi stressas på samma vis som den Vita kaninen, där vi mäter och värderar tiden utifrån olika aktiviteter, och där vi konstant tror att vi ska komma för sent – till jobbet, till lyckan, till livet självt. Som väl är visar också Alice på olika sätt att hantera den här tidspressen. Även där kan språ-

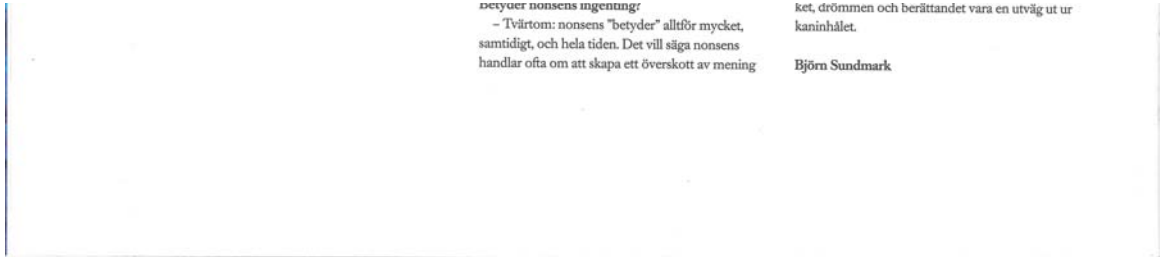

Betyder nonsens ingenting?

– Tvärtom: nonsens "betyder" alltför mycket, samtidigt, och hela tiden. Det vill säga nonsens handlar ofta om att skapa ett överskott av mening ket, drömmen och berättandet vara en utväg ut ur kaninhålet.

Björn Sundmark